

ANKSTYVOJO UŽSIENIO KALBŲ MOKYMO(SI) GALIMYBĖS IKIMOKYKLINIAME AMŽIUIJE

Kristina Drumstė

Kauno raj. Raudondvario lopšelis-darželis „Vyturėlis“, KTU

dr. Algimantas Bagdonas

Kauno kolegija

DOI: <https://doi.org/10.52320/svv.v1iX.412>

Anotacija

Straipsnyje gilinamasi į aktualią problemą – ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) poreikius, iššūkius, galimybes ikimokykliniame amžiuje. Tyrimo problema – kokios ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) galimybės ikimokykliniame amžiuje? Tyrimo objektas ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) galimybės ikimokykliniame amžiuje. Tyrimo tikslas – atskleisti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) galimybes ikimokykliniame amžiuje. Tyrimo uždaviniai: teoriškai pagrįsti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) aktualumą ir ištirti pedagogų bei logopedų požiūrį į šį procesą ikimokykliniame amžiuje. Atliktas empirinis tyrimas atskleidė, kad tiek pedagogai, tiek logopedai palankiai vertina ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą(si), laikydami jį reikšmingu vaikų kalbos, socialinių įgūdžių ir pažintinių gebėjimų raidai. Logopedai dažniau akcentuoja individualų požiūrį į kiekvieno vaiko kalbinį vystymąsi bei galimus sunkumus, vaikams, turintiems kalbos sutrikimų. Jie pažymi, kad tokiems vaikams užsienio kalbos mokymasis gali apsunkinti gimtosios kalbos fonologinės sistemos formavimąsi. Tuo tarpu pedagogai labiau išryškina pažintinius privalumus, tokius kaip atminties lavinimą, gebėjimą susikaupti, problemų sprendimo įgūdžius, taip pat kultūrinio sąmoningumo ir tolerancijos ugdymą. Logopedų ir pedagogų nuomone, užsienio kalbų mokymą(si) reikėtų pradėti nuo 3–4 metų ar net anksčiau. Tyrimas atskleidžia logopedų, dirbančių su ikimokyklinio amžiaus vaikais ir pedagogų, dėstančių užsienio kalbas ankstyvajame amžiuje nuomonę ir patirtį šiame procese, todėl gali būti naudingas ir kitoms ugdymo įstaigoms bei šeimoms, kuriems iškyla klausimų renkantis kalbų mokymą šio amžiaus vaikams.

Pagrindiniai žodžiai: ankstyvasis kalbų mokymas(is), ikimokyklinis amžius, logopedai, mokymo metodai.

Išvadas

Temos aktualumas. Užsienio kalbų mokymosi pradžia Europoje siejama su vis jaunesniu vaikų amžiumi. 2002 m. Barselonos Europos Vadovų Taryba „<...>“ paragino imtis tolesnių veiksmų „<...>“ ir „<...>“ nuo labai ankstyvo amžiaus mokytis bent dviejų užsienio kalbų „<...>“ (p. 19). Leidinyje „Pagrindiniai duomenys apie kalbų mokymą Europos mokyklose“ (2023) pažymima, kad, turimais duomenimis, apie du trečdaliai švietimo sistemų paankstino vaikų užsienio kalbų mokymo(si) pradžios amžių. Šiuo metu daugumoje šalių mokymasis bent vienos užsienio kalbos yra privalomas iki aštuonerių metų, o kai kuriose – net iki šešerių metų amžiaus. Asmenybės formavimosi procesas prasideda šeimoje, vėliau tęsiamas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir mokykloje. Atsižvelgdamos į šiuolaikines tendencijas ir visuomenės poreikius, ikimokyklinio ugdymo įstaigos orientuojasi į vaikų ir jų tėvų lūkesčius bei interesus. Pasak Simokaitienės (2012), vienas iš jų – sėkmingas užsienio kalbos supratimas – išugdyta komunikacinė kompetencija. Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje (2022) akcentuojamas kalbinio domėjimosi skatinimas – vaikai raginami tyrinėti gimtąją ir užsienio kalbas, susipažįstant su kitų kultūrų raiška per kalbą, muziką, šokį ir kasdienio bendravimo frazes. Atsižvelgiant į švietimo programų tikslus ir aktualias visuomenės tendencijas, Lietuvoje daugėja ikimokyklinio ugdymo įstaigų, kurios siūlo užsienio kalbų mokymą kaip papildomą ar laisvai pasirenkamą veiklą. Šios ugdymo įstaigos, atsižvelgdamos į ikimokyklinio amžiaus vaikų raidos ypatumus, stengiasi užsienio kalbos mokymą(si) natūraliai įtraukti į kasdienes, praktines veiklas aktyviais, žaidybiniais būdais.

Atnaujintose ikimokyklinio ugdymo programos gairėse (2023) įtraukta nauja ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“, taip pat papildoma ugdymo(si) aplinkos modeliavimo kryptis – vaikų ugdymo(si) kontekstų kūrimas, kurioje, be kita ko, akcentuojama kalbų įvairovės konteksto formavimo svarba. Nepaisant šių pokyčių, pedagoginėje bendruomenėje vis dar kyla diskusijų dėl tinkamiausio laiko pradėti antrosios kalbos mokymą(si) Lietuvos ugdymo įstaigose. Specialistai reiškia susirūpinimą, kad per anksti pradėtas užsienio kalbos mokymas ikimokykliniame amžiuje gali neigiamai paveikti gimtosios kalbos raidą. Užsienio kalbos mokymo ikimokykliniame amžiuje klausimas Lietuvos akademinėje erdvėje kol kas nėra plačiai nagrinėtas – dauguma tyrimų orientuoti į jaunesniojo mokyklinio amžiaus

vaikų kalbų mokymą(si) (Stunžėnienė, 2009), efektyvią dvikalbių ir daugiakalbių vaikų ugdymo(si) integraciją (Bagdonavičienė, 2013; Jašinskytė ir kt., 2011), gimtosios ir valstybinės kalbos problematiką tautinių mažumų vaikų ugdyme (Jašinskytė ir kt., 2011; Vilkienė, 2011). Nors užsienyje atlikti tyrimai rodo teigiamą užsienio kalbos mokymo(si) poveikį, Lietuvoje vis dar kyla diskusijų dėl jo įtakos vaikų gimtosios kalbos raidai ir kitų mokymosi sričių vystymuisi. Tyrėjai pastebi, kad daugiakalbiai asmenys dažnai demonstruoja aukštesnį kalbinį išprusimą nei tie, kurie kalba viena kalba (Kecskes & Nde Papp, 2000). Kaip teigia Dabašinskienė ir Garuckaitė (2020), užsienio kalbų mokymasis nekelia grėsmės gimtosios kalbos raidai – priešingai, jis daro teigiamą poveikį ir prisideda prie geresnių mokymosi rezultatų.

Tyrimo problema. Kokios ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) galimybės ikimokykliniame amžiuje?

Tyrimo objektas – ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) galimybės ikimokykliniame amžiuje.

Tyrimo tikslas – atskleisti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) galimybes ikimokykliniame amžiuje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pagrįsti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) aktualumą ikimokykliniame amžiuje.
2. Nustatyti pedagogų ir logopedų požiūrį į ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) reikšmę ikimokykliniame amžiuje.

Tyrimo metodai: duomenų rinkimo metodai - mokslinės literatūros analizė, apklausa (žodžiu), duomenų apdorojimo metodai – apibendrinimas, kokybinė turinio (content) analizė.

1. Ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) galimybių ir metodikų aptarimas

Curran ir Baidak (2023) teigia, jog ankstyvas kalbų mokymasis teikia ne tik kalbinės naudos, bet ir prisideda prie esminių pažintinių gebėjimų, taip pat stiprina bendravimo ir tarpkultūrinius įgūdžius. Textor (2011), remiantis užsienio tyrėjų darbais, pritaria ankstyvojo užsienio kalbų mokymosi svarbai ir pabrėžia, kad moksliniai tyrimai patvirtina – jaunesnio amžiaus vaikai geba lengvai įsisavinti daugiau nei vieną kalbą. Įvairiose šalyse atlikti tyrimai patvirtina, kad ankstyvasis vaikystės laikotarpis ypač palankus kalbų mokymui(si). 3–6 metų amžiuje intensyviai vystosi smegenų kaktinė skiltis, atsakinga už pažintines funkcijas – mąstymą, planavimą, sprendimų priėmimą, kalbėjimą ir dėmesio koncentravimą (Varela-Hall ir kt., 2022). Devlin (2019) mano, kad užsienio kalbų mokymą(si) tikslinga pradėti dar prieš leidžiant vaikus į mokyklą. Vaikas iki penkerių metų geba įsisavinti ne vienos kalbos pagrindus. Lietuvos mokslininkai (Dabašinskienė & Garuckaitė, 2010) remiasi užsienio patirtimi, tyrimų išvadomis ir ieško atsakymų į klausimus: „<...> Ar ir kaip užsienio kalbos mokymasis daro poveikį gimtosios kalbos raidai? <...> Nuo ko priklauso ankstyvojo užsienio kalbų mokymosi sėkmė? <...> Ar individualūs gabumai svarbūs mokantis užsienio kalbos? <...>“ (p. 296–301). Autorės daro prielaidą, kad ankstyvas užsienio kalbų mokymas(is) gali turėti pozityvų poveikį gimtosios kalbos raidai ir padeda vaikams pasiekti aukštesnių rezultatų.

Analizuojant Lietuvos ikimokyklinio ugdymo programos gaires (2023), aptinkamos sąvokos „<...> kitos kalbos <...>“ (p. 21), „<...> kalbų įvairovė <...>“ (p. 2) ir pan., taip pat ir viena iš ugdymo(si) sričių – „Aš kalbų pasaulyje“. Gairėse išskiriama „kalbų įvairovės konteksto paskirtis – kurti ir palaikyti aplinkos sąlygas, palankias rasti ir plėtoti skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, <...> kalbų pažinimui, teigiamoms nuostatoms, susijusioms su kalbų ir jos formų įvairove. Kuriant kontekstą pasinaudojama mokykloje ar grupėje esama kalbų įvairove, socialinių tinklų ir skaitmeninių technologijų teikiamomis galimybėmis, kalbų pasaulio pažinimą papildančiomis ir kalbą ugdančiomis vaizdinėmis ir garsinėmis priemonėmis, taip pat kasdienėmis komunikacinėmis situacijomis, kylančiomis vidaus ir lauko aplinkose“ (p. 9). Šalia to akcentuojama, ką 3–6 metų vaikai turėtų gebėti: „žaisdami, dalyvaudami problemų sprendime <...> suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus“ (p. 19). Šalyje susiduriama su kalbų įvairove, grįžtančiais į Lietuvą tautiečiais ir keletą metų besitęsiančia karo situacija, kuri paskatino Ukrainoje gyvenančius žmones bėgti iš savo šalies ir šiai dienai ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko nemaža dalis vaikų, kalbančių kitomis kalbomis. Šiuolaikinė ugdymo aplinka reikalauja kalbinio lankstumo ir gebėjimo komunikuoti keliomis kalbomis.

Mūsų šalyje vis dar keliama klausimai, kiek užsienio kalbų mokymas(is) ikimokykliniame amžiuje yra naudingas, ar gali turėti neigiamų pasekmių. Stunžėnienė (2009) pažymi, kad Lietuvoje nėra vieningos nuomonės dėl tinkamiausio laiko pradėti užsienio kalbos mokymą(si). Nors kitų šalių tyrimai patvirtina teigiamą ankstyvojo kalbų mokymo(si) poveikį, o Lietuvoje vyksta diskusijos dėl jo įtakos gimtosios kalbos raidai. Remiantis Europos Komisijos (2023) duomenimis, kalbų mokymas(is) ypač sėkmingai įgyvendinamas mažesnėse Europos Sąjungos valstybėse, kuriose gyventojai suvokia, jog jų gimtoji kalba nėra plačiai vartojama pasaulyje, todėl kalbų ugdymui skiriamas dėmesys jau nuo ikimokyklinio amžiaus.

Ikimokyklinio ugdymo kontekste pedagogams suteikiama laisvė rinktis veiklos metodus, svarbu, kad šie sprendimai derėtų su šiuolaikinėmis ugdymo(si) nuostatomis ir būtų pritaikyti individualiems vaikų poreikiams. Remiantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (2023), ugdymo(si) procesas grindžiamas žaidybine ir patirtine veikla, kuri laikoma esminiu ikimokyklinio ugdymo pagrindu.

Goethe instituto parengtose „Niurnbergo rekomendacijose ankstyvajam užsienio kalbų mokymui“ (1996/2009) taip pat akcentuojamas žaidimo metodo taikymas mokant(is) užsienio kalbų: „<...> pasiteisina visos į veiklą orientuotos mokymosi formos, kai įdomi dalykinė medžiaga pateikiama per žaidimą, kai galima eksperimentuoti, judėti ir kūrybiškai dirbti. Kitaip tariant, tinka viskas, kas leidžia vaikui visapusiškai reikštis“ (p. 7). Mažiesiems vaikams skirtos kalbų mokymo(si) programos turėtų ugdyti teigiamą ir jautrų požiūrį į mokomąją kalbą bei skatinti vaikų norą komunikuoti dar ne iki galo pažįstama kalba. Pradiniam etape vaikai linkę lengviau įsisavinti tuos žodžius ir frazes, kurie susiję su jų kasdieniu gyvenimu ir kurių reikšmės jiems jau žinomos gimtąja kalba. Ankstyvoje sąlyčio su užsienio kalba fazėje vaikai dar nesuvokia gramatinių struktūrų, todėl šias perima kaip vientisus kalbinius vienetus. Dėl to kalbų mokymo(si) programų turinys turėtų būti pritaikytas vaikų amžiaus tarpsniui bei individualiems poreikiams, taip pat ir interesams bei galimybėms.

Pasak Tukhtasynov ir Otabek (2022), 3–6 metų amžiaus vaikams būdinga ribota dėmesio koncentracija, todėl jiems reikalinga veikla, kuri juos sudomintų. Siekiant efektyvaus įsitraukimo, svarbu, kad vaikai galėtų vienu metu išgyventi patirtį per visus penkis pojūčius. Remdamiesi Piaget kognityvinio vystymosi teorija, autoriai rekomenduoja mokymo(si) procesą grįsti patirtimi ir konkrečių priemonių naudojimu. Vienas iš veiksmingų būdų sudominti jaunesnius nei septynerių metų vaikus – veiklą papildyti vizualiai patraukliomis priemonėmis, tokiomis kaip ryškiaspalviai vaizdai, žaislai, lėlės ar objektai, susiję su pedagogo pasakojamomis istorijomis. Atsižvelgiant į vaikų amžiaus ypatumus, viena veikla turėtų trukti ne ilgiau kaip 5–10 minučių.

Kokie ugdymo(si) metodai, anot mokslininkų, yra veiksmingiausi mokant ikimokyklinio amžiaus vaikus užsienio kalbų? Per žaidimą vaikai ne tik pažįsta aplinką, bet ir ugdo įvairius gebėjimus, įskaitant kalbų mokymą(si), kuris yra viena iš teigiamų žaidimo pasekmių. Frolovaitė (2020) išskiria kelias žaidimo formas, kurios ypač tinkamos kalbų mokymui(si) ikimokykliniame amžiuje „<...> Stalo žaidimai, dėlionės, atminties žaidimai, iliustruotos kortelės <...>“ (p. 14). Šios priemonės sudaro palankias sąlygas vaikų žodyno plėtrai, taisyklingo tarimo ugdymui bei gramatinių struktūrų įsisavinimui netiesioginiu būdu – vaikui priimtina, žaidybine forma. Be to, autorė pažymi, kad animacinių filmukų žiūrėjimas užsienio kalba, kurios vaikas dar nevaldo arba moka minimaliai, yra patrauklus ir veiksmingas metodas. Dinamiškas vaizdas, garsiniai efektai ir spalviniai akcentai padeda vaikui išlaikyti dėmesį, lengviau suprasti siužetą, dialogų prasmę bei naujų žodžių reikšmes. Siekiant didesnio mokymosi efektyvumo, rekomenduojama filmukus žiūrėti kartu su vaikais ir po peržiūros aptarti jų turinį mokomąja kalba.

Planšetiniai kompiuteriai yra skirti ne tik žaidimams ar animaciniams filmukams žiūrėti – galima atrasti ne vieną programą, kuri padėtų vaikams išmokti naujų žodžių užsienio kalba ar lavinti jau turimus tos kalbos įgūdžius. Ikimokyklinio amžiaus vaikams (2–7 m.) kalbų mokymąsi gali palengvinti daugybė šiuolaikinių, nemokamai prieinamų edukacinių programėlių: „Duolingo Kids“, „Khan Academy Kids“.

Curran ir Baidak (2023) pabrėžia, kad muzikinė veikla, ypač dainos, yra svarbi ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) dalis. Jos ne tik kuria pozityvią emocinę aplinką, bet ir padeda struktūruoti kalbinę medžiagą per ritmą, judesį ir kartojimą. Tokia veikla skatina vaikų motyvaciją, gerina atmintį ir kalbos garsų atkūrimo gebėjimus, o teigiamos emocijos, susijusios su dainavimu, stiprina mokymosi polinkį. Autoriai (Curran & Baidak, 2023) teigia, kad dainos yra veiksminga priemonė ankstyvajame

užsienio kalbų mokymo(si) etape. Jos ne tik suteikia mokymosi procesui žaismingumo, bet ir skatina ilgalaikį vaikų domėjimąsi kalbomis bei motyvuoja tęsti mokymąsi vyresniame amžiuje. Ritmas suskaido kalbą į sakinius/žodžius, palengvina kontekstualizuotų frazių įsisavinimą, o kartojimas skatina atmintį ir gerina gebėjimą atkurti naujus garsus. Teigiamos emocijos, kurias sukelia muzikinė veikla, skatina endorfinų išsiskyrimą, o tai didina vaikų mokymosi motyvaciją ir palengvina kalbos įsisavinimo procesą.

Keletas autorių (Curran & Baidak, 2023; Kecskes & Nde Papp, 2000; Tukhtasinov & Otabek, 2022) išskiria „Polyglot home“ metodą:

- kalbos mokymasis grindžiamas natūraliu įsisavinimu – vaikas mokosi taip, kaip mokytųsi gimtosios kalbos, o tai skatina greitesnį ir gilesnį kalbinį progresą;
- kalbos mokymasis apima ir kultūrinį aspektą – vaikas ne tik įsisavina lingvistinius elementus, bet ir suvokia kalbos kultūrinę terpę, kas padeda lengviau užmegzti ryšį su ją vartojančiais žmonėmis;
- mokymo(si) procesas organizuojamas atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius, gebėjimus ir mokymosi tempą, siekiant užtikrinti jo asmeninį įsitraukimą ir pažangą;
- kalbos įsisavinimas vyksta natūraliai, kai vaikas bendrauja su ją vartojančiais asmenimis realiame kontekste;
- vaikas įsitraukia į kalbos mokymąsi vedinas natūralaus smalsumo, o ne prievartos ar išorinių reikalavimų.

Bostwick (2004) aprašo imersijos metodą, grindžiamą giliu vaikų įtraukimu į kalbos mokymosi procesą, siekiant natūralaus kalbinių įgūdžių perėmimo iš vienos kalbos į kitą be psichologinio spaudimo. Šis metodas reiškia visišką pasinėrimą į užsienio kalbą – pamokų metu pedagogas vartoja tik mokomąją kalbą. Siekdamas padėti vaikams suprasti naujus žodžius ir sąvokas, jis pasitelkia asociacijas (daina, piešimas, žaidybinė veikla). Tokia praktika atkartoja natūralų gimtosios kalbos įsisavinimo procesą, kai vaikai mokosi stebėdami aplinkinius, eksperimentuodami ir nebijodami suklysti.

2. Empirinio tyrimo metodika ir organizavimas

Atliekant tyrimą ir rengiant apklausos instrumentariją, remtasi šiomis konceptualiomis nuostatomis, aptartomis teorinėje straipsnio dalyje:

- ankstyvasis užsienio kalbų mokymas(is) ikimokykliniame amžiuje yra reikšmingas ugdymo etapas, turintis įtakos vaikų būsimai kalbinei kompetencijai ir bendravimo gebėjimams;
- kalbų mokymas(is) ankstyvuojant laikotarpiu papildoma gimtosios kalbos vystymąsi, prisideda prie jos efektyvesnio taikymo ir stiprina bendrą kalbinę raišką;
- ikimokyklinio amžiaus kalbų ugdymas padeda formuoti tvirtus kalbinius pagrindus, kurie vėliau gali būti reikšmingi tiek asmeniniame, tiek profesiniame gyvenime;
- svarbu analizuoti ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigose, taip pat įvertinti siūlomų kalbų įvairovę ir jų prieinamumą;
- ankstyvasis užsienio kalbų mokymas ikimokykliniame amžiuje vykdomas pasitelkiant šio mažiaus vaikams tinkamas metodikas bei priemones. Užsienio kalbų mokymu užsiima specialistai, parengti šiai veiklai;
- būtina atsižvelgti į logopedų ir pedagogų požiūrį į ankstyvąjį kalbų mokymą(si), siekiant geriau suprasti jų lūkesčius, patirtis ir įžvalgas.

Šio empirinio tyrimo tikslas – atskleisti logopedų bei mokytojų požiūrį apie vaikų ankstyvojo užsienio kalbos mokymą(si) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Tyrimas vyko 2025 m. vasario – birželio mėn. Apklausoje dalyvavo 8 logopedai ir 8 pedagogai, dirbantys Kauno ir Vilniaus ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kuriose vykdomas užsienio kalbų mokymas. Tyrimo metodas: apklausa žodžiu (iš dalies struktūruotas interviu). Pasirinktas metodas sudaro galimybes identifikuoti specialistų požiūrį į ankstyvąjį kalbų mokymą(si). Apklausoje dalyvavo dvi skirtingos tiriamųjų grupės: pedagogai, dirbantys su vaikais užsienio kalbų ugdymo srityje ir logopedai, kurie padeda vaikams įveikti kalbos sunkumus.

Tyrimo metu buvo laikomasi savanoriškumo, konfidencialumo, moksliskumo tyrimų atlikimo

principų. Tyrimo dalyviai aiškiai informuoti, kad jų pateikti duomenys bus apdorojami apibendrintai ir naudojami tik moksliniais tikslais.

3. Apklausos rezultatų aptarimas

Atsižvelgiant į tai, kad logopedai gilinasi į kalbos raidos procesus ir korekciją, jų įžvalgos yra itin vertingos analizuojant ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) įtaką vaikų kalbinei raidai. Todėl tyrime buvo siekiama nustatyti logopedų požiūrį į kalbų įvairovės naudą/žalą bei galimus iššūkius, susijusius su gimtosios kalbos įtvirtinimu ikimokykliniame amžiuje.

Atsakydami į klausimą apie užsienio kalbos mokymo(si) aktualumą ikimokykliniame amžiuje, informantai pabrėžė matantys nemažai kalbinio ugdymo privalumų. Siekiant išsiaiškinti logopedų požiūrį į ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) naudą, buvo pateiktas klausimas, grindžiamas mokslininkų teiginiu, jog „*Kalbų mokymas(is) turi labai daug privalumų*“ (Devlin, 2019; European Commission, 2023; Gallés, 2019). Tyrimo dalyvių buvo prašoma įvardyti, kokius konkrečius privalumus jie įžvelgia vaikui mokantis užsienio kalbos ankstyvuojau laikotarpiu. Klausimas buvo papildytas patikslinamaisiais aspektais: prašyta pateikti praktinių pavyzdžių, o nesutinkantiems su teiginiu – argumentuoti savo poziciją. Logopedų atsakymai atskleidė pozityvų požiūrį į ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą(si), išryškinantį įvairiapusę šio proceso naudą vaiko raidai. Tarp dažniausiai minėtų privalumų buvo smegenų veiklos suaktyvėjimas, kalbos ir bendrosios raidos skatinimas, foneminės klausos lavinimas, turtingesnė kalbinė raiška bei kognityvinių gebėjimų stiprinimas.

Logopedo profesija dažniausiai siejama su kalbos lavinimu ir korekcija, todėl šios srities specialistai gali pateikti vertingų įžvalgų apie tai, ar ankstyvasis užsienio kalbų mokymas(is) ikimokykliniame amžiuje daro įtaką gimtosios kalbos įtvirtinimui ir plėtojimui. Siekiant išsiaiškinti jų nuomonę buvo pateiktas klausimas „*Yra nuomonių, kad užsienio kalbų mokymas(is) ikimokykliniame amžiuje slopina gimtosios kalbos įtvirtinimą/gilinimą. Kokia Jūsų nuomonė šiuo klausimu?*“. Tyrimo dalyviai atskleidė įvairiapusį požiūrį į ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) poveikį gimtosios kalbos įtvirtinimui ikimokykliniame amžiuje. Dauguma mano, kad užsienio kalbų mokymasis neslopina gimtosios kalbos plėtotės, o priešingai – gali prisidėti prie kalbinių gebėjimų stiprinimo abiejose kalbose. Atsakymai rodo dėmesį vaiko individualumui, akcentuojama kalbų mokymosi nauda ir ilgalaikis poveikis mokymuisi vėlesniais metais. Vis dėlto kai kurie specialistai atkreipia dėmesį į tai, kad kalbų mokymosi rezultatai priklauso nuo vaiko raidos ypatumų ir galimų kalbos sutrikimų. Taip pat išsakoma kritika tėvų elgsenai – gyvenant užsienyje neretai vengiama kalbėti gimtąja kalba, o vaikų kasdienybėje dominuoja informacinių technologijų naudojimas, kas gali turėti neigiamą poveikį kalbos ugdymui.

Norint išsiaiškinti, kokį amžių logopedai laiko tinkamiausiu užsienio kalbų mokymosi pradžiai, buvo pateiktas klausimas, skatinantis reflektuoti šia tema: „*Jūsų nuomone, kokio amžiaus vaikai turėtų pradėti mokytis užsienio kalbų?*“. Specialistų buvo prašoma pagrįsti savo atsakymą, nurodant, ar remiasi teorinėmis rekomendacijomis, ar praktine patirtimi, bei pateikti konkrečių pavyzdžių iš profesinės veiklos. Logopedų nuomonės dėl tinkamiausio amžiaus pradėti užsienio kalbų mokymą(si) ikimokykliniame amžiuje išsiskiria. Vieni specialistai pabrėžia ankstyvos pradžios naudą, teigdami, kad iki trijų metų vaikai yra ypatingai gabūs kalboms ir geba tarti visus išmoktus žodžius be akcento. Kiti rekomenduoja pradėti mokymą(si) vėliau – sulaukus 3–5 metų, kai jau yra susiformavę pagrindiniai gimtosios kalbos įgūdžiai. Dalis tyrimo dalyvių atkreipia dėmesį į tai, kad sėkmingumas priklauso nuo vaiko raidos ypatumų, kalbos vystymosi tempo ir individualių gebėjimų, todėl būtina atsižvelgti į kiekvieno vaiko individualumą. Remiantis atsakymais, galima teigti, kad specialistai ne tik skaito mokslinę literatūrą, bet ir reflektuoja savo praktinę patirtį, dalijasi įžvalgomis su kolegomis, pedagogais ir vaikų tėvais.

Pedagogams, dirbantiems su ikimokyklinio amžiaus vaikais užsienio kalbų ugdymo srityje, buvo pateiktas klausimas, siekiant išsiaiškinti jų požiūrį į efektyviausius kalbų mokymo(si) metodus bei praktikoje taikomus būdus. Tyrimo dalyvių buvo prašoma atsakyti, kokie metodai, jų manymu, lemia geresnius mokymo(si) rezultatus, įvardyti veiksmingiausius metodus ir pasidalinti savo pedagogine patirtimi. Informantų atsakymų fragmentai: „...*lemia įvairūs metodai...*“, „...*metodai turėtų atitikti amžių...*“, „...*metodų įvairovė...*“, „...*ne vien metodas turi tam įtakos...*“, „...*žaidimas...*“, „...*žaidimų,*

dainėles, trumpas inscenizacijos...“, „...*Total Physical Response...“*, „...*imersijos metodą...“*, „...*IKT...“*.

Apibendrinus šio klausimo rezultatus, galima daryti išvadą, kad žaidimas – veiksmingiausias metodas, padedantis pasiekti geresnių rezultatų mokant(is) užsienio kalbos. Tai rodo, jog net ir užsienio kalbų ugdymo kontekste mokytojai išlieka nuoseklūs ikimokyklinio ugdymo programos nuostatomis, kuriose žaidimui teikiama esminė reikšmė. Greta žaidimo mokytojai taip pat taiko meninės veiklos elementus, imersijos metodą bei TPR (Total Physical Response) metodiką, kurioje kalbiniai vienetai siejami su fiziniu veiksmu.

Pedagogų nuomonei išsiaiškinti apie užsienio kalbų mokymo(si) naudą ikimokykliniame amžiuje buvo suformuluotas klausimas: „*Jūsų manymu, ar naudingas užsienio kalbos mokymas(is) ikimokyklinio ugdymo įstaigose?*“ Siekiant gauti išsamesnius atsakymus, buvo užduoti patikslinantys klausimai: „*Kodėl taip manote? Gal galite pagrįsti savo atsakymą?*“. Pedagogų atsakymai patvirtina pozityvų požiūrį į užsienio kalbų mokymo(si) naudą ikimokykliniame amžiuje. Tyrimo dalyviai pabrėžia, kad vaikai šiuo laikotarpiu yra itin imlūs kalboms, lengvai įsisavina naują žodyną ir frazes, lavina kognityvinius gebėjimus, geba įsiminti didelį informacijos kiekį, jautriai reaguoja į kalbos ritmiką, intonaciją ir kirčiavimą. Nurodoma, kad užsienio kalbos mokymas(is) prisideda prie kultūrinio sąmoningumo ugdymo, skatina atvirumą ir toleranciją.

Norint suvokti specialistų požiūrį į ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) naudą ikimokykliniame amžiuje, tyrime buvo pateiktas klausimas, grindžiamas mokslininkų teiginiu, jog „kalbų mokymas(is) turi labai daug privalumų“ (Devlin, 2019; European Commission, 2023; Gallés, 2019). Mokytojų buvo prašoma įvardyti, kokią naudą jie įžvelgia vaikui mokantis užsienio kalbos ankstyvuojamuoju laikotarpiu. Siekiant gauti išsamesnius atsakymus, buvo pateikti patikslinantys klausimai, kviečiantys pasidalinti praktiniais pavyzdžiais arba, nesutinkant su teiginiu, pagrįsti savo poziciją. Pedagogų atsakymai patvirtina teigiamą požiūrį į ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą(si), išryškinant daugybę šio proceso privalumų. Informantai sutinka su teiginiu, kad kalbų mokymas(is) ikimokykliniame amžiuje yra naudingas, nes padeda lavinti taisyklingą ir natūralų žodžių kirčiavimą, intonacijos pajautimą bei žodžio ribų suvokimą. Pabrėžiama kognityvinių gebėjimų stiprinimo svarba, vaikų spontaniškumas, gebėjimas drąsiai reikšti mintis ir siekti naujos patirties. Pedagogai pastebi, kad vaikai lengviau įsisavina neakivaizdžius kalbinius aspektus, rodo didesnę susidomėjimą kitomis kultūromis, tampa atviresni ir tolerantiškesni, o kai kurie jau geba laisvai bendrauti su anglakalbių šalių vaikais.

Siekiant išsiaiškinti mokytojų nuomonę apie tinkamiausią amžių pradėti užsienio kalbų mokymą(si), buvo suformuluotas klausimas: „*Jūsų nuomone, kokio amžiaus vaikai turėtų pradėti mokytis užsienio kalbų? Remiatės teorinėmis rekomendacijomis ar turite pavyzdžių iš praktikos?*“. Apibendrinus šio klausimo atsakymus, galima teigti, kad dauguma informantų pritaria ankstyvojo užsienio kalbų mokymo(si) idėjai, pabrėždami, jog kalbų mokymą(si) reikėtų pradėti kuo anksčiau – nuo kūdikystės, vėliausiai nuo 3–4 metų amžiaus. Pedagogai akcentuoja, kad šiuo laikotarpiu vaiko smegenys yra ypač imlios kalbai, todėl kalbos įsisavinimas vyksta natūraliai, per kasdienes situacijas. Pastebima, jog ankstyvas kalbų mokymas(is) ne tik skatina kalbinių gebėjimų plėtotę, bet ir prisideda prie laisvesnio bendravimo, kultūrinio sąmoningumo bei individualių kalbos pasiekimų. Pedagogų nuomonės grindžiamos tiek teorinėmis įžvalgomis, tiek praktiniais pavyzdžiais iš profesinės veiklos.

Atlikto tyrimo duomenys (1 lentelė) rodo, jog tiek logopedai, tiek pedagogai vertina ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą(si) kaip naudingą veiksnį ikimokyklinio amžiaus vaikų raidai. Logopedai išskiria teigiamą poveikį kalbos raidai, kognityvinių gebėjimų stiprinimui ir kultūrinio sąmoningumo formavimuisi. Pedagogų atsakymuose taip pat akcentuojami kognityviniai gebėjimai – atminties lavinimas, dėmesio koncentracijos gerinimas, problemų sprendimo gebėjimų plėtojimas, taip pat ugdomas kultūrinis sąmoningumas ir tolerancija. Abi tiriamųjų grupės rekomenduoja pradėti užsienio kalbų mokymą(si) kuo anksčiau – kai kurie specialistai nurodo kūdikystę kaip tinkamą laikotarpį pradėti mokytis užsienio kalbų, pabrėždami, kad vaikai iki trejų metų yra ypač imlūs kalbai ir geba tarti žodžius be akcento. Informantai sutaria, jog ankstyvas kalbų mokymas(is) lavina smegenų veiklą, skatina kalbos įsisavinimą per praktines, gyvenimiškas situacijas, taikant žaidimo metodiką, kaip veiksmingiausią ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) būdą.

1 lentelė. Kalbų mokymosi ikimokykliniame amžiuje aspektai

Kategorija	Subkategorija	Pedagogai	Logopedai
Kalbų mokymasis	Naudingas	„...tokie vaikai lengviau įsisavina naujus žodžius ir frazes, o tai padeda formuoti tvirtus kalbinius pagrindus ateičiai“; „...įgyja pagrindinius kalbos įgūdžius (skiria žodžio ribas, jaučia žodžio intonaciją, taisyklingai kirčiuoja...“; „...lavina kognityvinius įgūdžius“; „...vaikai tampa drąsesni...“	„...ankstyvasis užsienio kalbų mokymas(is) ugdo ne tik kalbinius gebėjimus“; „...padeda mokykloje...“
	Nerekomenduotinas	„...vaikai painioja kalbas, žodžius“; „...nėra darželiuose sąlygų“; „...neparengti specialistai“; „...per aukšti tėvų lūkesčiai...“	„...svarbiausia šiame amžiuje gimtoji kalba“; „...daug vaikų su spec. poreikiais...“
	Mokymosi metodai	„...esmė – šiam amžiui pritaikyti metodai“; „...svarbu – vaikų aktyvumas“; „...nemokyti akademiniiais metodais“; „...bendradarbiauti su šeima, specialistais...“	„...atsižvelgti į kiekvieno vaiko kalbos raidos aspektus...“

Šaltinis: sudaryta autorių pagal atlikto tyrimo duomenis, 2025

Analizuojant logopedų ir pedagogų įžvalgas, išryškėja tam tikri požymių skirtumai, ypač kalbant apie vaikų, turinčių kalbos sutrikimų, užsienio kalbų mokymą(si). Logopedai atkreipia dėmesį, kad ankstyvas užsienio kalbos mokymas(is) gali apsunkinti gimtosios kalbos fonologinės sistemos formavimąsi, todėl būtina atkreipti dėmesį į kiekvieno vaiko kalbos raidą. Tyrimo rezultatai rodo, kad kalbų mokymasis ikimokykliniame amžiuje prisideda prie vaiko gerovės, ateities perspektyvų formavimo ir sėkmingos integracijos į visuomenę. Vis dėlto šiame procese itin svarbų vaidmenį atlieka specialiai ikimokyklinio amžiaus vaikų kalbų ugdymui parengti mokytojai – kalbų specialistai, tinkamai parengtos metodinės priemonės, sukuriamos edukacinės situacijos, taikomos efektyvios metodikos.

Išvados

1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų užsienio kalbų mokymas(is) pozityviai veikia kognityvinę vaiko raidą – skatina smegenų veiklą, lavina atmintį, kūrybiškumą, kritinį mąstymą. Mokslininkų teigimu, ankstyvas kalbų mokymas(is) stiprina vaikų pasitikėjimą savimi ir ugdo mokymosi motyvą tiek kalbų srityje, tiek visapusiškai vėlesniais gyvenimo metais. Be didelių pastangų vaikai geba lavinti tartį, intonaciją, plėsti žodyną ir perprasti kalbines konstrukcijas. Efektyviausiai jie mokosi per žaidimus, dainas ir aktyvias veiklas, kurios padeda natūraliai įsisavinti naujus žodžius ir frazes. Vaizdinės priemonės – paveikslėliai, animacijos, spalvotos iliustracijos – padeda susieti kalbą su konkrečiais objektais ar veiksmais. Ypač svarbus reguliarus kalbos bei kalbinių situacijų kartojimas, kuris stiprina užsienio kalbos įgūdžius. Skaitymas, informacinių technologijų taikymas, imersijos metodas ir kiti ugdymo būdai kuria palankią, vaikui patrauklią mokymosi aplinką, skatinančią natūralų kalbos įsisavinimą.

2. Empirinio tyrimo duomenys atskleidė, kad tiek pedagogai, tiek logopedai teigiamai vertina ankstyvąjį užsienio kalbų mokymą(si), laikydami jį reikšmingu vaikų kalbinei, socialinei ir kognityvinei raidai. Logopedai dažniau akcentuoja individualų požiūrį į kiekvieno vaiko kalbos raidos ypatumus, atkreipdami dėmesį į galimus iššūkius vaikams, turintiems kalbos sutrikimų. Pedagogų atsakymuose dažniau akcentuojami kognityviniai ankstyvojo kalbų mokymo(si) privalumai – atminties lavinimas, dėmesio koncentracijos stiprinimas, problemų sprendimo gebėjimų plėtojimas, taip pat kultūrinio sąmoningumo ir tolerancijos ugdymas. Logopedai rekomenduoja pradėti užsienio kalbų mokymą(si) kuo anksčiau, kai kurie – net nuo kūdikystės, remdamiesi vaikų kalbiniu imlumu ankstyvuojau laikotarpiu. Pedagogai šią poziciją palaiko, nurodydami, kad kalbų mokymasis nuo 3–4 metų ir netgi dar anksčiau skatina smegenų veiklą ir leidžia vaikams natūraliai įsisavinti kalbą per kasdienes situacijas taikant žaidimo metodikas.

Literatūra

1. Bostwick, M. (2004). *What is immersion*. Retrieved November, 15, 2006.
2. Council of the European Union. (2002). *Barcelona European Council 15 and 16 March 2002, Presidency Conclusions*. https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf
3. Curran, A., & Baidak, N. (2023). *Language Learning and Mobility: An interview with our authors*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/language-learning-and-mobility-interview-our-authors>
4. Dabašinskienė, I. & Garuckaitė, R. (2009). Ankstyvasis užsienio kalbos mokymas - neatsakyti klausimai. *Kalbos kultūra*, 82, 294-307. <https://www.lituanistika.lt/content/28114>
5. Dabašinskienė, I., Balčiūnienė, I., & Krivickaitė, E. (2011). Ar ankstyvasis užsienio kalbų mokymasis lemia požiūrį į gimtąją kalbą? *Kalbų studijos*, 19, 143-147. <https://doi.org/10.5755/j01.sal.0.19.958>
6. Devlin, T., M. (2019). *Which European Countries Have The Biggest Focus On Language Learning?*. <https://www.babbel.com/en/magazine/european-language-learning>
7. Duolingo (2013). *Internetinė mokymosi platforma*. <https://www.duolingo.com/>
8. European Commission. Eurydice (2023). *Key data on teaching languages at school in Europe – 2023 edition, Eurydice report*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/key-data-teaching-languages-school-europe-2023-edition>
9. Frolovaitė, L. (2020). *Kalbų mokymas ankstyvajame amžiuje: Patarimai tėveliams*. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. <https://emokykla.lt/upload/files/2024/02/05/kalbu-mokymas-is-ankstyvajame-amziuje-int.pdf>
10. Gallés, S., N. (2019). *Project-Under control (UPF)*. <https://www.upf.edu/web/undercontrol>
11. Goethe-Institut (1996/2009). *Niurnbergo rekomendacijos ankstyvajam užsienio kalbos mokymuisi*. https://www.goethe.de/prj/dlp/dlapi/v1/index.cfm?endpoint=/tlm/download&file_ID=2653&tlm_ID=844
12. Jašinskytė, I., Geležinienė, R., & Aidukienė, T. (2011). Dvikalbčio ir daugiakalbčio vaiko ugdymo proceso modeliavimas multikultūriniu aspektu. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, (2), 42-50. <https://epublications.vu.lt/object/elaba:6103280/>
13. Kecskes, I., & Nde Papp, T. (2000). *Foreign language and mother tongue*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781410606464>
14. Khan Academy Kids (2018). *Internetinė mokymosi platforma*. <https://www.khanacademy.org/kids>
15. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2023). *Ikimokyklinio ugdymo programos gairės* (2023 m. rugsėjo 4 d., Nr. V-1142). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/76bb8f404b5911ee8185e4f3ad07094a/asr>
16. Simokaitienė, V. (2012). Mokinių aktyvinimas ankstyvojo anglų kalbos ugdymo pamokose: teorinė ir praktinė refleksija. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, (1), 44-51. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367182478580/>
17. Stunžėnienė, G. (2009). Užsienio kalbų mokymas: kurį kelią rinksimės. *Gimtoji kalba*, 10, 3-11.
18. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2022). *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*. <https://smsm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/smm-svietimas/svietimas-priesmokyklinis-ugdymas/priesmokyklinio-ugdymo-programa>
19. Textor, M. R. (2011). *Bildung im Kindergarten: Zur Förderung kognitiver Kompetenzen*. BoD–Books on Demand.
20. Tukhtasinov, I., & Otabek, Y. (2022). Teaching a Foreign Language According to Age Groups. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 22(2). <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i2.5061>
21. Varela-Hall, C., Martínez, A., Halty, L., Santos, J. M., & Ortiz, T. (2022). *Organización cortical de diferentes lenguas con distintos grados de dominio*. *Rev Neurol*, 54(Supl 1), S137-45. <https://doi.org/10.33588/rn.54S01.2011712>
22. Vilkienė, L. (2011). Ar dvikalbystė–dvikultūrės tapatybės laidas? *Kalbotyra*, (63), 115-129. <https://doi.org/10.15388/Klbt.2011.7655>

EARLY FOREIGN LANGUAGE LEARNING OPPORTUNITIES AT PRESCHOOL AGE

Kristina Drumstė, dr. Algimantas Bagdonas

Summary

The relevance of the topic arises from the increasing international communication and connections between different nations. In the contemporary world, the ability to speak foreign languages is becoming essential as it contributes to personal development, communication with the world, understanding of other cultures, access to information sources, and exchange of information with people from other countries. Early foreign language teaching/learning allows us to take advantage of the age period, which provides favorable for language learning and improves learning outcomes in later stages. Research reveals that early language teaching/learning improves language skills and promotes cognitive development, problem-solving abilities, and cultural understanding.

The research on this topic is valuable and necessary in order to achieve a deeper understanding and find practical solutions that can help teach foreign languages more effectively to preschool children. The research problem arises from concerns that early foreign language teaching at preschool age may hinder the development of children's native language. In Lithuania, there is a lack of a unified opinion on this issue, and the topic has not been widely discussed by scientists. Foreign research reveals that early language teaching/learning can positively impact children's cognitive development and language skills. However, in Lithuania, discussions are still continuing regarding the impact of this teaching on children's native language. Finding ways to integrate foreign language teaching effectively into the preschool curriculum without harming children's native language is essential. Aim of the Paper: To explore the possibilities of early foreign language teaching/learning at the preschool age. Objectives of the Paper: To justify the relevance of early foreign language teaching/learning at the preschool age from a theoretical perspective. To empirically determine the views of teachers and speech therapists on its relevance. Methods. Analysis of scientific literature and documents; verbal survey (interviews). The results: Foreign language learning in preschool age: stimulates brain activity, helps develop memory, creativity, problem-solving skills, and makes it easier to learn and master other subjects, including mathematics and natural sciences. Scientists emphasize that early foreign language learning can give children self-confidence and enthusiasm for language learning and school. Without much effort, children can develop pronunciation, intonation, expand their vocabulary, and master linguistic structures. Children learn best through games, songs, or active activities – this helps them naturally absorb new words and phrases. Using pictures, animations, or colourful illustrations can help children associate language with specific objects or actions. It should be emphasized that regular language repetition is important – by repeating words and phrases, children can strengthen their foreign language skills. Reading, the use of ICT, immersion and other methods all help to create a supportive environment in which children can learn foreign languages naturally and enjoyably.

The results of the preliminary study showed that teachers and speech therapists speak positively about early foreign language learning, highlighting its usefulness and importance for children's linguistic, social and cognitive development. Speech therapists more often emphasize an individual approach to each child's language development and possible challenges for children with language disorders. They note that teaching foreign languages can potentially complicate the phonological system of the native language for children with language disorders. Teachers emphasize cognitive benefits, such as developing memory, concentration and problem-solving, as well as cultural awareness and tolerance. Speech therapists recommend starting to learn foreign languages as early as possible, some even from infancy. Teachers also believe that foreign language learning should begin at the age of 3–4 or even from infancy, emphasizing that early language learning develops the brain and helps to more easily acquire language through natural situations.

Keywords: early language teaching/learning, preschool age, speech therapists, teaching methods.